

Speigelné Szabó Margit

A makroökonómia alapfogalmai

A követelménymodul megnevezése:
Gazdálkodási feladatok

A követelménymodul száma: 1968-06 A tartalomelem azonosító száma és célcsoportja: SzT-002-50

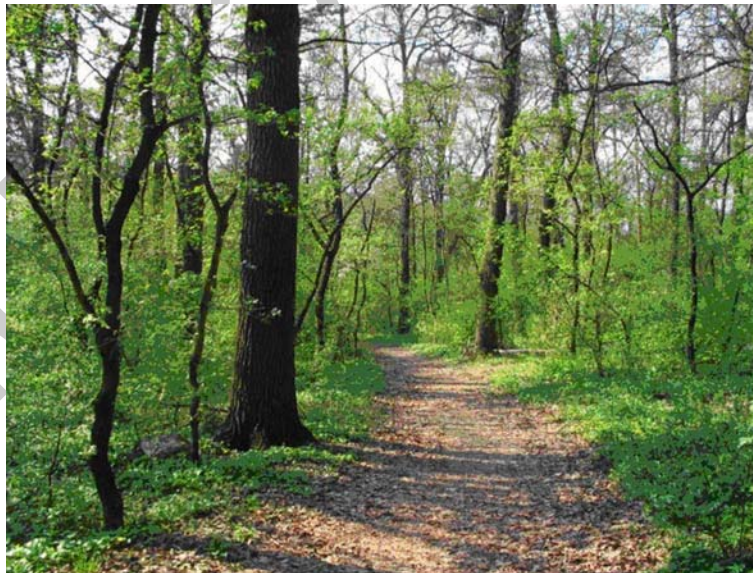
MAKROÖKOMÓMIA ALAPFOGALMAI

ESETFELVETÉS – MUNKAHELYZET

Elromlott a televíziójuk, a család eldönti, hogy újat vásárolnak helyette. A város mind 3 áruházának kínálatát megnézték. A megtakarított pénzük elegendő a kiválasztott televízió megvásárlására.

Hazaérve elgondolkodik azon, hogy közel egy éve mindenhol a gazdasági válságról hall és olvas, ennek ellenére az áruházak tele voltak vásárlókkal. Nem valószínű, hogy mindenkinek most romlott el a televíziója, mosógépe, hűtője. Elgondolkodik azon, hogy a hangoztatott válság és a nehézségek ellenére miből vásárolnak az emberek? Mekkora az infláció? Mi befolyásolja a választás kimenetelét?

SZAKMAI INFORMÁCIÓTARTALOM

1. ábra. Makroökonómia – erdő

MAKROÖKONÓMIA

Markroökonómia a nemzetgazdaság (a gazdasági szereplők és a gazdasági tevékenységet folytatók összessége, kapcsolatrendszere) egészének, mozgását jellemző törvények, jelenségek vizsgálata, mint a:

- nemzetgazdaság teljesítménye
- pénzfolyamatok
- munkanélküliség
- gazdasági ingadozások
- kormányzati gazdaságpolitika

Kizárólag makroszinten értelmezhető kérdések:

- foglalkoztatás és munkanélküliség
- infláció
- gazdaság ciklikus ingadozása
- stagfláció: egyszerre létezik infláció, munkanélküliség és a kereslet stagnálása.
- gazdasági növekedés, zárt gazdaság makroökonómiai kérdései
- Nyitott gazdaságban: valutaárfolyam és fizetési mérleg, NEMZETGAZDASÁG szintjén vizsgálják ezeket a kérdéseket.

Vizsgálati módszerek:

- aggregálás – összevonás
- modellezés – valóság leegyszerűsítése, feltétel rendszer, 2, 3, 4 szereplős modell
- indexálás – a különböző időszakok adatainak összehasonlítása viszonyszámok képzésével
- mérlegkészítés – kétoldalú kimutatás, bevételek–kiadások szembeállítása

1. Makrogazdasági alapfogalmak

A **gazdasági folyamatok** alatt alapvetően az áru- és pénzmozgásokat értjük. A vizsgált időszak alatt (általában 1 év) a gazdaságban létrehozott javak termelésével és felhasználásával összefüggő áru- és pénzmozgásokat.

Kibocsátás (Q): adott időszak (általában 1 év) alatt a gazdaságban létrehozott javak és szolgáltatások teljes összege. Ezen belül:

- normál kibocsátás: bizonyos időszak alatt létrehozott áruk és szolgáltatások értékének összege folyó áron mérve,
- reálkibocsátás: egy bizonyos időszak alatt az összes kibocsátásnak változatlan (bázisévi) áron mért (az áremelkedést figyelmen kívül hagyva)
- potenciális kibocsátás: a makrogazdaság maximális kibocsátási szintje, amelyet adott tényezőellátottság mellett elérhet azok teljes kihasználásával.

Jövedelem (Y): makroszinten realizált (megvalósult) kibocsátások összessége.

A termelési tényezők felhasználásával nyert jövedelmek összessége. $Y=C+S$

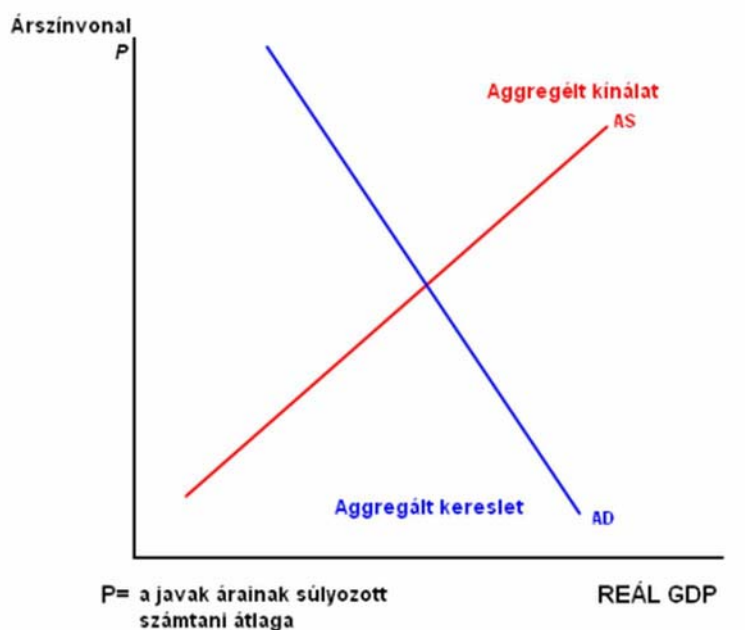
Fogyasztás (C): a jövedelem azon része, amelyet a gazdasági szereplők a szükségleteket közvetlenül kielégítő javakra és szolgáltatásokra költenek el.

Megtakarítás (S): minden olyan jövedelem, amelyet nem a folyó fogyasztás céljait szolgáló termékek és szolgáltatások megvásárlására fordítanak.

Felhalmozás: a rendelkezésre álló jövedelem el nem fogyasztott részének felhasználása beruházásra és készletek növelésére.

Beruházás (I): a termeléshez szükséges újratermelhető tárgyi eszközök beszerzése, létesítése (tartós használatú eszközök pótlására és bővítésére fordított tőkejavak vásárlása):

- pótló beruházás – a termelésben elhasználódott tárgyi eszközök pótlása.
- bővítő (nettó) beruházás – az újratermelhető, termelésben használt tárgyi eszközök állományának növelése.
- bruttó beruházás – a pótló és bővítő beruházások összege.
- amortizáció: a tartós használatú tőkejavak elhasználódásának mértéke és megtérülésük forrása.

2. ábra. Aggregált kereslet – aggregált kínálat

Makroegyensúly: a makrogazdaság azon állapota, amikor az aggregált kereslet megegyezik az aggregált kínálattal: $AD=AS$

Aggregált kereslet (AD): egy gazdaság valamennyi szereplőjének minden elérhető jószágra vonatkozó összes kereslet, amelyet a gazdaság szereplői adott árszínvonal mellett szándékoznak megvásárolni. Ennek függvényszerű kapcsolatát az aggregált keresleti függvény írja le.

Aggregált kínálat (AS): az a jószágmennyiség, amelyet a gazdaság szereplői adott árak mellett hajlandók és képesek előállítani. Ezt az összefüggést fejezi ki az aggregált kínálati függvény.

Árszínvonal: a javak árainak súlyozott számtani átlagával közelíthető mutató.

Infláció: az árszínvonal tartós és általános emelkedése, azaz egységnyi pénz vásárlóerejének folyamatos csökkenése.

Térbeli halmozódás: a különböző vertikumokban keletkezett értékeket minden felhasználó vertikumban újra számításba veszik (lásd: termelő fogyasztás).

Időbeli halmozódást okoz az amortizáció beszámítása az adott vertikum teljesítményébe, hiszen a felhasznált és használat közben kopó állóeszközök más vertikumok korábbi időpontokban már beszámított teljesítményei. Az időbeli halmozódás a térbeli halmozódás módosult formája.

Bruttó teljesítménymutatót kapunk, ha minden vertikum teljesítményét teljesen (térben és időben) halmozottan számítjuk.

Félnettó teljesítmény mutató a bruttó értékből levonjuk a térbeli halmozódás értékét (sajátságosan ezt nevezik az SNA/ESA ajánlásokban $Gross = G =$ Bruttó mutatónak).

Nettó teljesítmény mutató a térbeli és időbeni halmozódás nélküli mutató.

Főbb gazdaságpolitikai eszközök:

- Költségvetési politika.
  - költségvetés bevételek = adókkal (T),
  - költségvetési kiadások = transzferkifizetések (Tr) + kormányzati vásárlásokkal (G)
- Monetáris politika
- Jövedelempolitika
- Külgazdaság-politika

Makrogazdaság szereplői:

- háztartási szféra – a lakosság jövedelmet felhasználó fogyasztói egysége, amely a szükségleteket közvetlenül kielégítő javakat vásárolja meg
- vállalati szféra – mind azon gazdasági alanyok, melyeknek feladata a termékek előállítása, vagy valamely szolgáltatás nyújtása
  - a társasági adó hatálya alá eső, termelő és szolgáltató tevékenységeket folytató, önálló szervezetek

- a fő tevékenységként pénzügyi szolgáltatásokkal foglalkozó pénzügyi szervezeteket (bankok, biztosítók, stb.)
- nem profitérdekelt szervezeteket
- állam – a költségvetésen keresztül adókat szed be, majd transfereket juttat vissza a gazdaságba
- a központi kormányzat költségvetési szervei, intézményei
- helyi önkormányzatok intézményeit, szervei
- az elkülönített állami pénzalapokat kezelő szervezetek
- a társadalombiztosítás szervezetei
- az állami vagyonkezelő szervezetek
- külföld – minden, ami az adott ország határain kívül van, vagy minden ami nem az adott gazdaság állampolgáraival kapcsolatos

A makrogazdaság piacai

- fogyasztási javak piaca
- tőkejavak piaca
- pénzpiac
- munkapiac

2. Termékek és jövedelmek áramlása a szektorok között

Kétszektoros modell jövedelemáramlása

Feltételezések:

- két szereplő
  - háztartások
  - vállalatok
- vállalatok jövedelmet (W) fizetnek a háztartásoknak, amit azok fogyasztási javakra (szolgáltatásokra) költenek. Ezek a kiadások (C) mint a vállalatok bevétele visszakérülnek a vállalatokhoz.
- háztartások nem költik el minden jövedelmüket fogyasztásra, hanem annak egy részét megtakarítják (S). Ezek a megtakarítások a bankszféra (hitelszféra) közvetítésével a beruházások pénzügyi forrását adják (I). Természetesen a vállalatok megtakarításai is hasonló célokat szolgálnak.
- nem szerepel a kétszektoros modellben az állam
- a modell térben is zárt (a hazai gazdaságnak nincs kapcsolata a külfölddel)

Háztartás		Vállalat	
Kiadás	Bevétel	Kiadás	Bevétel
-	+	-	+
C=fogyasztás	W=munkabér	W=munkabér	C=fogyasztás
Sh=megtakarítás		Sv=megtakarítás	I=beruházás

Költségvetési egyenletek:

- háztartási szféra
- vállalati szféra
- a makrojövedelmet (Y) a vállalati szektor termeli meg
- banki szférán keresztül áramló pénzmozgások
- **makrojövedelem**

$$W = C + Sh$$

$$C + I = W + Sv$$

$$Y = C + I$$

$$I = Sh + Sv$$

$$Y = C + Sh + Sv = C + S$$

Ebben a modellben először a vállalatok megszerzik a termelésükhöz szükséges munkát a háztartásoktól munkabérért cserében. A munka felhasználásával a vállalati szektor előállít egy meghatározott mennyiségű árut, ami a gazdaság kibocsátása. Ezt az árupiacon értékesítve keletkeznek a jövedelmek. A jövedelmek egy részét a háztartások elfogyasztják, másik részét megtakarítják, megteremtve ezzel az alapot a tőkepiacnak.

Négszereplős modell jövedelemáramlása

Feltételezések:

- bekapcsoljuk az államot, mely:
  - a tevékenységéhez szükséges jövedelmet a másik két szektortól adók útján (T) szerzi meg,
  - közben egyrészt javakat (szolgáltatásokat) vásárol a vállalatoktól – (állami megrendelések = G),
  - másrészt jövedelmeket juttat (transzferek =TR) a háztartásoknak.
- negyedik szereplő a külföldi szektor

Háztartás		Vállalat	
Kiadás	Bevétel	Kiadás	Bevétel
-	+	-	+
C=fogyasztás	W=munkabér	W=munkabér	C=fogyasztás
Sh=megtakarítás	Trh=transzfer	Sv=megtakarítás	I=beruházás
Th=adó		Tv=Adó	G=kormányzati vásárlások
		IM=import	EX=Export

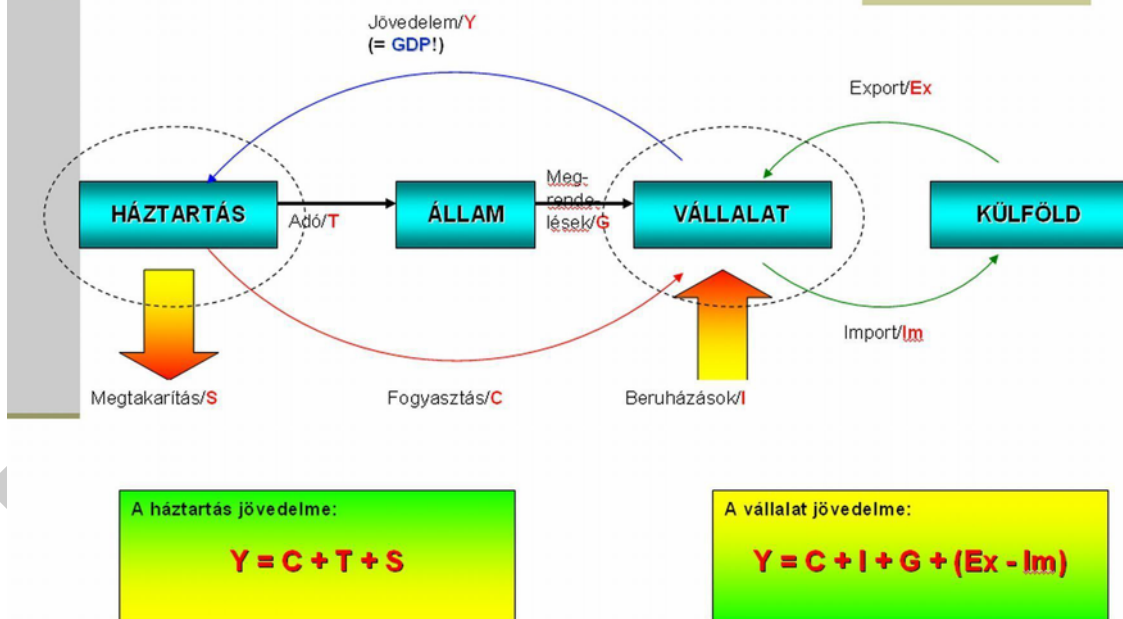
Külföld		Állam	
Kiadás	Bevétel	Kiadás	Bevétel
-	+	-	+
EX=export	IN=import	Trh=Transzfer	Th=adó

Sk=megtakarítás		G=kormányzati vásárlások	Tv=Adó
		Sa=megtakarítás	Tk=Adó

Költségvetési egyenletek:

- háztartási szféra $W + Tr = C + Th + Sh$
- vállalati szféra $C + I + G + Ex = W + Tv + Sv + IM$
- állami szektor $Th + Tv + Tk = Trh + G + SA$
- külföld: $IM = Ex + SK$
- makrojövedelmet (Y) a vállalati szektor termeli meg $Y = C + I$
- banki szférán keresztül áramló pénzmozgások $I = Sh + Sv$
- banki szférán keresztül a tőkepiaci egyensúly valósul meg, ha a négy szektor megtakarítása megegyezik a beruházások összegével $I = SH + SV + SA + SK$
- makrogazdasági jövedelem $C + S + T = Y = C + I + G + (Ex - IM)$

A nemzeti fogyasztás, megtakarítás és a beruházás összefüggései.

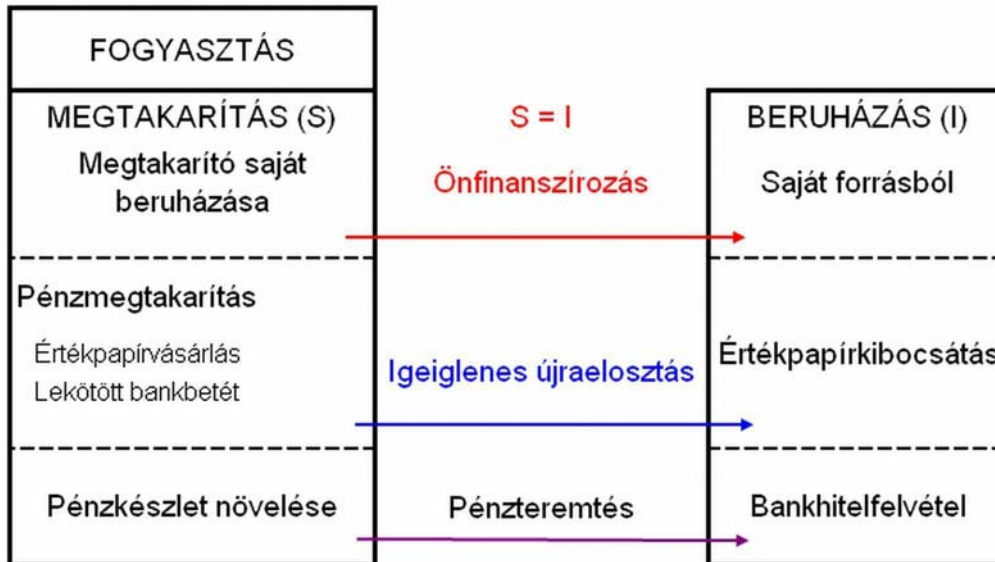

3. ábra. A nemzeti fogyasztás, megtakarítás és a beruházás összefüggései

3. Makrokibocsátás mérése

A tőkepiac működése
A megtakarítás útja a gazdaságban

4. ábra. A tőkepiac működése

Megtakarítás útja:

- a megtakarítás a beruházónál képződik (önfinanszírozás)
- a megtakarító pénze újraelosztással a beruházóhoz kerül:
  - végleges újraelosztással (adók és támogatások, közadakozások stb.)
  - közvetlen ideiglenes újraelosztással (pl. kötvény)
  - közvetett ideiglenes újraelosztással valamely pénzintézeten keresztül (lekötött bankbetétek, bankhitelek)
- a bankrendszer pótlólagos pénzteremtése: implicit újraelosztás a pénzkészletet tartók és a beruházók között

Nemzeti számlarendszer–System of National Accounts (SNA)

Az ENSZ által ajánlott teljesítmény–számbavételi rendszer, amely a keynesi fogalmakra építve méri piaci viszonyok között a makrogazdaság folyó (számlákon megjelenő) teljesítményeit. Egységes keretbe illeszti a gazdaság és a társadalom minden részterületéről származó információk közül azokat, amelyek e keretbe illenek.

A nemzeti számlarendszer zárt, teljes körű és konzisztens elszámolási struktúra.

- nemzeti számlák zárt elszámolási rendszer:
  - az egymásra épülő, egymásba kapcsolódó számláin
  - mérlegein keresztül a makrogazdaság működését mutatják
- nemzeti számlák rendszere
  - folyó számlák
  - felhalmozási számlák
  - mérlegek

Az SNA alapmutatói

Bruttó kibocsátás (Jele: GO = Gross output) – a makrogazdaság teljesítményének teljesen halmozott értéke. A korszerűsített SNA-ban a GDP-ből származtatott mennyiség.

Bruttó hazai termék (Jele: GDP=Gross domestic product) – az adott ország területén, az adott évben előállított, végső felhasználásra szánt javak hozzáadott összértéke, függetlenül a termelők állampolgárságától. A korszerűsített SNA és az ESA közös alapmennyisége.

Nettó hazai termék (Jele: NDP = Net domestic product) – a bruttó hazai termék amortizációmentes értéke.

Bruttó nemzeti termék (Jele: GNP = Gross national product) – az adott ország állampolgárai által az adott évben előállított, végső felhasználásra szánt javak hozzáadott összértéke, függetlenül a termelés színterétől.

Nettó nemzeti termék (Jele: NNP = Net national product) – a bruttó nemzeti termék amortizációmentes értéke.

Az SNA rendszer a világ országainak többségében rendszeresített és elfogadott egységes számlarendszer, amelynek segítségével mérik és összehasonlíthatóvá teszik a különböző az országok teljesítményét.

Ezt a piactudaságot működtető országok használják, korábban a szocialista berendezkedésű országok más számlarendszert használtak(MPS). Mivel a két rendszer elszámolása különbözött, ezért nem volt valós a központi tervutasításos országok és a piactudaságot előnyben részesítő országok teljesítményeinek összevetése.

Magyarországon már a politikai és gazdasági rendszerváltást megelőzően mindkét rendszer alapján elvégezték a mérést, ezért a rendszerváltást követően azonnal áttértünk az SNA mérésére.

Az SNA számláin szereplő adatok kiinduló pontjai a megtermelt javak összegzése. Törekvése, hogy minden létrehozott terméket és szolgáltatást számításba vegyen.

- mennyi jövedelmet termelnek meg a gazdaságban
- mennyi jövedelemhez jutottak az elsődleges elosztás során az adott makrogazdasághoz tartozó gazdasági szereplők.

- ennyi jövedelem állt rendelkezésre összesen végső felhasználásra az újraelosztás után, az adott makrogazdasághoz tartozó gazdasági szereplőknél

SNA rendszer

Bruttó kibocsátás
- Termelő fogyasztás
= Bruttó hazai termék (GDP)
+ Hazaiak külföldön realizált elsődleges jövedelme
- Külföldiek belföldön realizált elsődleges jövedelme
= Bruttó nemzeti jövedelem (GNI)
+ Külföldről származó transzfer(másodlagos jövedelem)
- Külföldre utalt transzfer
= Bruttó nemzeti rendelkezésre álló jövedelem (GNDI)

Minden bruttó jövedelemnek van nettó párja, amelyeket úgy számolunk ki, hogy levonjuk a bruttó mutatókból az amortizációt, amely a makrogazdaságban a géppark pótlására fordítható megtakarítás.

Nettó mutatók:

- GDP - Amortizáció = NDP: Nettó hazai össztermék
- GNI - Amortizáció = NNI: Nettó nemzeti jövedelem
- GNDI - Amortizáció = NNDI: Nettó nemzeti rendelkezésre álló jövedelem

Egy gazdaság összes költsége az un. termelő fogyasztás, amely a gazdaság un. közbülső termékeivel egyezik meg.

Közbülső termékek azok, az anyagok, energia, félkész termékek értéke, amelyek még további munkafolyamat következtében késztermékké alakulnak át és fogyasztásra kerülnek. A közbülső termékek tehát a vállalati szektorban maradnak, a bruttó kibocsátásban felhalmozódnak.

A gazdaságban a GDP-t a munka hozza létre, a munka értékteremtése jelenik meg a GDP-ben, ezért a GDP-t hozzáadott értéknek is nevezzük.

A gazdaság beruházásai:

- Bruttó beruházás = Nettó beruházás + Amortizáció
- Bruttó beruházás = Bővítő + Pótló beruházások.
- Beruházás: A gazdaság eszközeinek pótlása és bővítésére fordított pénzösszeg.
- Nettó beruházás: Bővítő beruházás, amikor több eszközt vesz a vállalat.
- Amortizáció: Pótló beruházás. Csak a régi eszközt lehet pótolni.

Integrált Gazdasági Számlák Európai Rendszere – European System of Accounts (ESA)

Az Európai Uniónak az SNA-t módosító teljesítménymérési ajánlása, amely a nemzeti mutatókat csak jövedelem formákban értelmezi.

Az ESA mutatói

Bruttó nemzeti jövedelem (Jele: GNI = Gross national income) – adott évben az ország állampolgárai által előállított, végső felhasználásra szánt javak hozzáadott összértéke, függetlenül attól, hogy hol jött létre. A GDP határokon átfolyó tőke és munkajövedelmekkel korrigált értéke.

Nettó nemzeti jövedelem (Jele: NNI = Net national income) – a bruttó nemzeti jövedelem amortizációmentes értéke.

Bruttó rendelkezésre álló nemzeti jövedelem (Jele: GNDI = Gross national disposable income) – az adott ország állampolgárainak adott évben felhasználható bruttó jövedelme. A GNI nemzetközi transzferekkel korrigált értéke

Nettó rendelkezésre álló nemzeti jövedelem (Jele: NNDI = Net national disposable income) – A GNDI amortizációmentes értéke.

4. Makrogazdaság piacai

ÁRUIAC

Árupiac termékek és szolgáltatások keresletének és a kínálatának összehangolása.

Árupiaci kereslet: más néven aggregált kereslet kifejezi, hogy különböző árszínvonal mellett, hogyan alakul a gazdaság kereslete.

Fogyasztást jellemző fogalmak, mutatók:

Makrogazdasági kereslet – a javak azon mennyisége, amit a gazdasági szereplők az adott árszínvonalon vásárolni szeretnének

- a kereslet nagysága függ: jövedelemtől, a rendelkezésre álló pénzmennyiségtől és ezeket befolyásoló egyéb tényezőktől

Fogyasztás – megtakarítás – jövedelem

- jövedelem (Y) – realizált (megvalósult) kibocsátás
- fogyasztás (C) – a jövedelem azon része, amelyet a gazdasági szereplők szükségleteiket közvetlenül kielégítő javakra költenek el
- megtakarítás (S) – a jövedelem azon része, amit nem költenek fogyasztásra

Fogyasztási függvény – összefüggés, amely minden tervezett jövedelemszinthez a várható fogyasztást rendeli hozzá. Lineáris függvény, ami azt vizsgálja, hogyan alakulnak a fogyasztások, ha a jövedelem (GDP) növekszik a gazdaságban.

Meghatározó tényezők:

- fogyasztási határhajlandóság ($\hat{c}$) (a fogyasztási függvény meredekségét jelenti) – megmutatja, hogy a gazdaság fogyasztói, minden egyes jövedelemegység hány százalékat tervezik fogyasztási javakra költeni
- autonóm fogyasztás (C_0) – a jövedelemtől független fogyasztás megmutatja, hogy a háztartások mennyit fogyasztanak 'nulla' jövedelem mellett.

Fogyasztási függvény: $C(Y) = C_0 + \hat{c}Y$

Autonóm fogyasztás (C_0): jövedelemtől független fogyasztás. Azaz állapot amikor, akkor is fogyaszt a háztartási szektor, ha nincs jövedelme. Tehát $Y=0$ esetén kialakult fogyasztás.

Fogyasztási határhajlandóság ($\hat{c}$): megmutatja, hogyan változik a fogyasztás, ha a jövedelmek egységnyivel nőnek. Értéke mindig 0,5 és 1 között van.

Kiszámítása: $\hat{c} = \Delta C / \Delta Y$

Pl.: 0,75 – azt jelenti, hogy ha 1 egységgel nő a jövedelem (GDP), akkor 0,75-tel nő a fogyasztás.

Megtakarítás: a háztartások jövedelmük egy részét elfogyasztják, egy részét megtakarítják. Ezért a megtakarítás nem más, mint fel nem használt jövedelem.

Megtakarítási függvény – minden tervezett jövedelemszinthez a szándékolt megtakarítás nagyságát rendeli hozzá.

Lineáris függvény, ami azt vizsgálja, hogyan alakulnak a megtakarítások, ha a jövedelem (GDP) növekszik a gazdaságban.

- meghatározó tényezők:
  - megtakarítási határhajlandóság ($\hat{s}$) – megmutatja, hogy egy egységgel változtatva a jövedelem nagyságát, mennyivel változik a jövedelem mértéke
  - autonóm megtakarítás (S_0) – s jövedelemtől független megtakarítás

Alapvető összefüggés, ha a jövedelmek nőnek a gazdaságban, akkor a fogyasztás is nő, de növekedési üteme kisebb, mint a jövedelmek növekedése. Ennek az oka, hogy a szükségletek előbb utóbb telítődnek, tehát nem fogyasztani, hanem megtakarítani is fognak.

Megtakarítási függvény: $S(Y) = S_0 + \hat{s}Y$

Megtakarítási határhajlandóság ($\hat{s}$): megmutatja, hogyan változik a megtakarítás, ha a jövedelmek egységnyivel nőnek. Kiszámítása $\hat{s} = \Delta S / \Delta Y$. Ennek értéke mindig 0 – 0,5 van.

Pl.: 0,25, azt jelenti, hogy ha 1 egységgel nő a jövedelem (GDP), akkor 0,25-tel nő a megtakarítás.

A megtakarítási határhajlandóság a megtakarítási függvény meredekségét jelenti.

Autonóm megtakarítás ($-C_0$) Jövedelemtől független megtakarítás. Azaz állapot, amikor, a megtakarítások értéke negatív, azaz hitelből élnek az emberek. Tehát $Y=0$ esetén kialakult megtakarítás. Ez a mutató a megtakarítási függvény kiinduló pontja mindig.

Megtakarítási hányad: megmutatja, hogy adott jövedelem hányad részét takarítják meg. $s = S/Y$. Értéke a jövedelem növekedésével növekvő, azaz minél jobban nő a jövedelem, a megtakarítások is jobban növekednek.

A beruházási kereslet, a kamatláb és profitvárakozások hatása a beruházásokra

A jelenbeli beruházások mindig az előző évi jövedelemtől függenek, nem pedig a jelenbeli év jövedelmétől. Tehát pl.: a 2010. évi beruházásokat nem lehet a 2010. évi GDP alapján számolni és tervezni, hanem csak a 2009.évi GDP alapján. Tehát a jelenbeli év jövedelmétől függetlenek a jelenbeli év beruházásai.

A beruházásokat a kamatlábak és a profitvárakozások változásai határozzák meg.

Beruházási kereslet meghatározó tényezői:

- várható profit – minél nagyobb a várható profit, annál nagyobb a beruházási javak iránti kereslet
- hitel kamatláb (jele 'i') nagysága – minél nagyobb a hitelkamatláb, annál kisebb a beruházási javak iránti kereslet. Azt mutatja meg, hogy a bankba betett pénz mennyit kamatozik %-ban kifejezve.

Ha magas a banki kamatláb, akkor a gazdasági szereplők (háztartás, vállalat, állam) inkább a bankba teszik a pénzüket, ezért a beruházások csökkennek, mert a magas banki kamat nem ösztönzi őket a beruházásra. Másképpen fogalmazva a beruházások által remélt profit kisebb, mint a banki kamat. Alacsony kamatláb esetén jobban megéri beruházni (vállalkozásba fektetni), mert a vállalkozás által kitermelt profit nagyobb lesz az alacsony kamatnál. Tehát a kamatláb és a beruházások között fordított arányosság áll fenn, ezért a beruházási függvény negatív lejtésű.

Beruházási függvény

Beruházási függvény: $I(i) = I_0 - m_i$

I_0 : autonóm beruházás, a kamatlábtól független beruházás nagysága. Ez a beruházás kiinduló állapota.

m : a beruházási függvény meredeksége. Megmutatja, hogy 1%-os kamatlábváltozás, hány %-kal változtatja meg a beruházásokat

Egyensúlyi jövedelem függvény – azon pontok halmaza, ahol a keresett jövedelem megegyezik a tervezett fogyasztás és a szándékolt beruházás összegével

$$\text{Egyensúlyi jövedelem függvény: } Y_e = C_0 + \hat{c}Y + I$$

A kétszektoros makrogazdaság egyensúlyi állapota azt fejezi ki, hogy a megtermelt GDP egy részét a háztartási elfogyasztja, a vállalati szektor pedig beruházásokra fordítja. A két szektor kereslete tehát éppen megegyezik a vállalati szektor össztermelésével.

MUNKAPIAC

Munkapiacot jellemző fogalmak:

- **nominálbér** – az a pénzösszeg, amelyet a munkavállaló az őt foglalkoztatótól kap
  - Egy makrogazdaság nominálbére az egyes pénzbérek átlaga (w)
- **reálbér** – a nominálbér és az árszínvonal hányadosa (a reálbér a nominálbérnek termékmennyiségben mért nagysága) (Jw/P)
- **munkakereslet** (LD)
  - meghatározó tényezők:
    - a vállalati szféra munkaigénye
    - reálbér befolyásolja a munkakeresletet – reálbér csökkenése ösztönzi a munkakeresletet
  - minden reálbérhez a vállalati szféra munkakeresletét rendeli hozzá
- **munkakínálat** (LS)
  - meghatározó tényezők
    - az a munkamennyiség, amelyet a háztartások adott körülmények között följánlanak.
    - nő a reálbér, akkor javul a munkakínálat
    - lakosság egészségügyi állapota, általános kulturális színvonal, technikai fejlődés stb.
  - munkakínálati függvény – minden reálbérhez a háztartások munkakínálatát rendeli hozzá
- **munkapiac:**
  - egyensúly – akkor van a munkapiacon, ha a munkakínálat = a munkakereslettel (ekkor a reálbér egyensúlyi reálbér)
  - túlfoglalkoztatás – akkor van a munkapiacon, ha a munkakereslet > a munkakínálatnál (ekkor az egyensúlyinál kisebb a reálbér)
  - munkanélküliség – esetén az egyensúlyinál nagyobb a reálbér
- **munkanélküliség** mérése
  - túlkínálat mérése – munkanélküliségi rátával (%): (munkanélküliek száma / aktív népesség számával) x 100
- **munkanélküliség** főbb típusai
  - keresleti oldalról:
    - globális munkanélküliség: munkakereslet > munkakínálat
    - strukturális munkanélküliség: szerkezetében tér el egymástól a munkaerő kereslete és kínálata (pl.: kereslet: építőipari szakmunkások, kínálat: érettségizett könyvelő)
    - technológiai munkanélküliség: pl.: kézi csomagolás gépesítése

- konjunktúrális munkanélküliség: a piac az adott terméket nem tartja megfelelőnek, már korszerűbb termékek, szolgáltatások vannak a piacon
- kínálati oldalról:
  - önkéntes munkanélküliség: adott reálbér mellett nem hajlandó dolgozni
  - kényszer munkanélküliség: a munkavállaló az adott reálbér mellett hajlandó lenne dolgozni, de valamilyen kívül álló ok miatt nem kap munkát
  - súrlódásos munkanélküliség:
    - ◆ munka- vagy lakóhely változására lenne szükség megszüntetéséhez
    - ◆ munkahelyi feszültséghez kapcsolódó állástalanság

PÉNZPIAC

Egy gazdasági szereplőt autarch működésűnek hívunk, amennyiben minden szükségletet önmaga állítja elő. Egyéni szinten már az ősközösségekben felmerült az autarchia hátránya: az embernek mindenhez értenie kell. Egyszerre kell tudjon vadászni, halászni, ismernie kell az ehető növényeket, tudnia kell használati eszközöket készíteni és mind ezeket használni stb. Természetesen eltérő képességekkel születünk, ennek következtében valaki alkalmasabb halászatra, más a gyűjtögetésre, más pedig a ruha-, vagy a fegyverkészítésre. Természetesen kialakul a megoldás: ha a fegyverkovács több időt fordít fegyverek előállítására, és a jobb minőségű fegyvereit elcseréli hallra, ruhára, neki nem is kell halászni, varrnia.

Ez a kereskedelem lényege, de a elfedi a felmerülő problémát, amit a szükségletek kétoldali egybeesésének nevezünk. Azaz egy csere csak akkor jöhet létre, ha mindkét fél előnyösebb (nem hátrányosabb) helyzetbe kerül a csere után, mint előtte volt. Mindketten akarják a másik termékét.

Klasszikus példa az éhes szabóé, akinek addig kell körbejárni, amíg talál egy rongyos ruhás péket, vagy halászt. Abban az esetben, ha csak olyan péket, vagy halászt talál, akinek ruhára nincs szüksége, de szívesen venne egy dagasztó teknyőre, akkor a szabónak először egy olyan teknyő készítőre kell keresnie, akinek ruhára van szüksége. A teknyő készítőnek húsról van szüksége, s így folytathatnánk. Minél több szereplő és termék van egy gazdaságban, annál bonyolultabb kereskedelmi láncolatok jönnek létre. Ezen hiányosságot pótolta pl. a só, később az arany, majd a pénz.

A pénz valami olyan termék, mely minden szereplő számára értéket testesít meg, illetve tartós, könnyen szállítható és nehezen előállítható. Ha van egy ilyen termék a gazdaságban, mindenki ezt használhatja, mint a csere ellenértékét. Az éhes szabó akkor tud kenyert venni, ha talál bárkit, akinek ruhára van szüksége. Nem kell, hogy az pék legyen. A pénz a tranzakciók létrejöttét garantálja.

Természetesen a pénznek számos más funkciója is van:

- értékmérő, vagy elszámolási egység
- csere- v. forgalmi eszköz
- fizetési eszköz

- felhalmozási vagy kincsképző funkció

Egyszerű makrogazdasági modellünk almodelljei a piacok. Ezek közös tulajdonsága, hogy egy adott jószág keresletét és kínálatát állítják szembe egymással. Az áru piac esetében ez a termék a makrogazdasági összkibocsátást reprezentáló kompozit termék volt. A munkapiac esetében könnyen látható, hogy ez a munkavállalók kapacitása, a munkaóra lesz. Mi a

helyzet a pénzpiaccal? Mi a termék a pénzpiacon, és mivel fizetünk érte?

A keynesi közgazdaságtanban a vagyonnal és jövedelemmel rendelkező ember viselkedését úgy modellezzük, hogy külön vesszük figyelembe:

- a fogyasztási-megtakarítási
- és a vagyontartási döntést.

5. ábra. Fogyasztás vagy megtakarítás?

A gazdasági szereplők fogyasztási szokásaik és jövedelmük alapján eldöntik., hogy mekkora összeget takarítanak meg, majd a pénzpiacon a likviditás és a kamatozás alapján eldöntik, hogy a vagyonuk mekkora hányadát tartásák pénzben és mekkorát kötvényekben. Ez a második döntés a pénzpiaci döntés, azaz a pénz iránti kereslet azt fejezi ki, hogy mekkora vagyont szeretnének a gazdaság szereplői pénzben tartani.

Ezzel a mértékkel áll szemben a pénz rendelkezésre álló mennyisége, és ezen két mennyiség arányából alakul ki a pénz ára, a kamatláb.

Pénzkereslet – ($MD=MD(Y,i)$): A gazdasági szereplők mennyi pénzt szándékoznak tartani, azaz mekkora pénzmennyiség fölött kívánnak bármikor rendelkezni. A pénzkeresletet a jövedelem (egyenes arányban) és a kamatláb (fordított arányban) befolyásolja.

A pénzkereseti görbe a jövedelem növekedésére jobbra, míg csökkenésére balra tolódik el.

Pénztartási motívumok:

- üzleti tevékenység zavartalan folytatása – tulajdonképpen jövedelemszerzés miatt tartanak pénzt, és ez a pénztartási igény a jövedelem növekedésével erősödik
- tartalékolás előre nem látható eseményekre (óvatosságból): minden nem monopol helyzetben lévő vállalatot bizonyos mértékig bizonytalanság veszi körül
- vagyontartás egyik formája a pénz

Pénzkínálat – az a pénzmennyiség, amelyet a bankrendszer a gazdaság rendelkezésére bocsát

Pénzkínálat: $MD=MS(Y,i)/P$

- Reálpénzkínálat: a pénzkínálat és az árszínvonal hányadosa – MS/P
- Pénzpiaci egyensúlyt biztosító kamatláb: a reálpénzkínálat és az MD pénzkereseti görbék metszéspontjában van. A jövedelem emelkedésére a kamatláb is emelkedik.
- A kamatláb változás hatása a pénzpiacra (fordított arányban)
- A pénzmennyiség változásának hatására az egyensúlyban lévő pénzpiacra a pénzkereslet vagy kínálat változása túlkeresletet, illetve túlkínálatot eredményez.

Az egyensúly a pénzpiacra is ugyanazt jelenti, mint bármely piacon: a kereslet megegyezik a kínálattal.

TANULÁSIRÁNYÍTÓ

1. feladat

Pótolja ki a Bruttó nemzeti rendelkezésre álló jövedelem számítási folyamatát tartalmazó táblát:

Bruttó kibocsátás
- Termelő fogyasztás
= .....
+ Hazaiak külföldön realizált elsődleges jövedelme
- Külföldiek belföldön realizált elsődleges jövedelme
= .....
+ ..... transzfer
- ..... transzfer

A MAKROÖKOMÓMIA ALAPFOGALMA

= Bruttó nemzeti rendelkezésre álló jövedelem (GNDI)

Minden bruttó jövedelemnek van nettó párja, amelyeket úgy számolunk ki, hogy levonjuk a bruttó mutatókból az amortizációt, amely a makrogazdaságban a géppark pótlására fordítható megtakarítás.

2. feladat

Minden bruttó jövedelemnek van nettó párja, amelyeket úgy számolunk ki, hogy levonjuk a bruttó mutatókból az amortizációt, amely a makrogazdaságban a géppark pótlására fordítható megtakarítás

Nevezze meg a kapott nettó mutatókat

GDP – Amortizáció = _____

GNI – Amortizáció= _____

GNDI – Amortizáció = _____

3. feladat

Fejtse ki az alábbi gazdaság-beruházási kategóriákat!

A gazdaság beruházásai:

Bruttó beruházás= _____

Nettó beruházás= _____

Beruházás: _____

4. feladat

Egészítse ki az alábbi mondatokat a kipontozott helyeken!

1. Pénzkereslet – ($MD=MD(Y,i)$): A gazdasági szereplők....., azaz mekkora ..... fölött kívánnak bármikor rendelkezni.

2. Egyensúlyi jövedelem függvény – azon pontok halmaza, ahol a ..... megegyezik a ..... és a szándékolt beruházás összegével

3. Megtakarítási hányad: megmutatja, hogy adott ..... takarítják meg.

4. Megtakarítási határhajlandóság: megmutatja, hogyan .....a megtakarítás, ha a .....nőnek.

5. feladat

Sorolja fel a munkanélküliség típusait, keresleti oldalról!

MEGOLDÁSOK

1. feladat

Bruttó kibocsátás
– Termelő fogyasztás
= Bruttó hazai termék (GDP)
+ Hazaiak külföldön realizált elsődleges jövedelme
– Külföldiek belföldön realizált elsődleges jövedelme
= Bruttó nemzeti jövedelem (GNI)
+ Külföldről származó transzfer(másodlagos jövedelem
– Külföldre utalt transzfer

= Bruttó nemzeti rendelkezésre álló jövedelem (GNDI)

2. feladat

- $GDP - Amortizáció = NDP$: Nettó hazai össztermék
- $GNI - Amortizáció = NNI$: Nettó nemzeti jövedelem
- $GNDI - Amortizáció = NNDI$: Nettó nemzeti rendelkezésre álló jövedelem

3. feladat

A gazdaság beruházásai:

- $Bruttó\ beruházás = Nettó\ beruházás + Amortizáció$
- $Bruttó\ beruházás = Bővítő + Pótló\ beruházások$.
- **Beruházás**: A gazdaság eszközeinek pótlása és bővítésére fordított pénzösszeg.
- **Nettó beruházás**: Bővítő beruházás, amikor több eszközt vesz a vállalat.
- **Amortizáció**: Pótló beruházás. Csak a régi eszközt lehet pótolni.

3. feladat

- $Bruttó\ beruházás = Nettó\ beruházás + Amortizáció$
- $Bruttó\ beruházás = Bővítő + Pótló\ beruházások$.
- **Beruházás**: A gazdaság eszközeinek pótlása és bővítésére fordított pénzösszeg.
- **Nettó beruházás**: Bővítő beruházás, amikor több eszközt vesz a vállalat.

4. feladat

1. **Pénzkereslet** - ($MD = MD(Y, i)$): A gazdasági szereplők **mennyi pénzt szándékoznak tartani**, azaz mekkora **pénzmennyiség** fölött kívánnak bármikor rendelkezni.

2. **Egyensúlyi jövedelem függvény** - azon pontok halmaza, ahol a **keresett jövedelem** megegyezik a **tervezett fogyasztás** és a szándékolt beruházás összegével.

3. **Megtakarítási hányad**: megmutatja, hogy adott **jövedelem hányad részét** takarítják meg.

4. **Megtakarítási határhajlandóság**: megmutatja, hogyan **változik** a megtakarítás, ha a **jövedelmek egységnyivel** nőnek.

5. feladat

Munkanélküliség főbb típusai keresleti oldalról:

- globális munkanélküliség: munkakereslet > munkakínálat
- strukturális munkanélküliség: szerkezetében tér el egymástól a munkaerő kereslete és kínálata (pl.: kereslet: építőipari szakmunkások, kínálat: érettségizett könyvelő)
- technológiai munkanélküliség: pl.: kézi csomagolás gépesítése

- konjunktúrális munkanélküliség: a piac az adott terméket nem tartja megfelelőnek, már korszerűbb termékek, szolgáltatások vannak a piacon

MUNKANYELVI

ÖNELLENŐRZŐ FELADATOK

1. feladat

Karikázza be az adott állításokról, hogy melyik IGAZ és melyik HAMIS!

1. A makrogazdasági teljesítményeket úgy kapjuk meg, hogy a mikrogazdaság egységeinek eredményeit összegezzük.

IGAZ

HAMIS

2. A folyóáras számbavétel a gazdasági teljesítmény reál értékét fejezi ki.

IGAZ

HAMIS

3. Egy zárt gazdaságban a fogyasztás és a nettó beruházások összege egyenlő a GDP-vel.

IGAZ

HAMIS

4. Abban a gazdaságban, ahol csak vállalatok és háztartások vannak, és amelyben a háztartások teljesen elköltik a jövedelmüket, a fogyasztói kiadások összege ugyanakkora, mint jövedelmek összege.

IGAZ

HAMIS

5. Egy négy szereplős makrogazdasági modellben a vállalat a létrehozott áruk értékesítésével beáramló jövedelméből bért fizet, adót fizet és megtakarít.

IGAZ

HAMIS

2. feladat

Egy országban 2009. évre vonatkozóan az alábbi adatok ismertek:

- Belföldiek otthon realizált elsődleges jövedelme	4100
- Belföldiek külföldön realizált elsődleges jövedelme	800
- Külföldiek belföldön realizált elsődleges jövedelme	840
- Külföldről kapott transzferek	100
- Külföldre juttatott transzferek	80
- Amortizáció	1000

GDP = _____

GNI = _____

NDP = _____

NNI = _____

GNDI = _____

NNDI = _____

3. feladat

Sorolja be az alábbi fogalmakat a lenti két kategóriába!

Háztartás, fogyasztási javak, tőkejavak, külföld, állam, pénzpiac, munkapiac, vállalat

Makrogazdaság szereplői:

_____

_____

Makrogazdaság piacai:

<hr/> <hr/>

MUNKKANYAG

MEGOLDÁSOK

1. feladat

1. **HAMIS** - mert így csak a bruttó teljesítményeket kapjuk meg, hiszen halmozódások keletkeznek
2. **HAMIS** - mert a folyóórás kategóriák időben nem összehasonlíthatóak, így nem kaphatunk reális képet a gazdaság fejlődéséről
3. **HAMIS** - mert a GDP tartalmazza az amortizációt, amelyből a pótló beruházásokat finanszírozzák, a nettó beruházások viszont csak a bővítő beruházásokat jelentik
4. **IGAZ**
5. **IGAZ**

2. feladat

$$\text{GDP} = 4100 + 840 = 4940$$

$$\text{GNI} = 4100 + 800 = 4900$$

$$\text{GNDI} = 4900 + 100 - 80 = 4920$$

Nettó mutatók a bruttó mutatók amortizációval csökkentett értékei:

$$\text{NDP} = 4940 - 1000 = 3940$$

$$\text{NNI} = 4900 - 1000 = 3900$$

$$\text{NNDI} = 4920 - 1000 = 3170$$

2. feladat

Makrogazdaság szereplői: háztartás, külföld, állam, vállalat

Makrogazdaság piacai: fogyasztási javak, tőkejavak, pénzpiac, munkapiac

IRODALOMJEGYZÉK

A címelem tartalma és formátuma nem módosítható.

Több fejezetből álló munkafüzet esetén is csak egyszer, a munkafüzet legvégén kerüljön feltüntetésre az irodalomjegyzék, az alábbiakban látható bontásban.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Rekettye G. – Hetesi E.: Kínálatmenedzsment, Akadémiai Kiadó, Budapest, 2009
- Mankiw, N.G.: Makroökonómia, 1999
- vjj.ingyenweb.hu/munkamutato.doc (2010. 07. 22. 12.10)
- http://www.ekron.hu/tudasbazis/07leves_atlagos_statistikai_allomanyi_letszam.pdf (2010.07.22 15.43)
- http://bme.ysolt.net/2_felev/Mikromakro/13.macro.penzpiac.pdf

AJÁNLOTT IRODALOM

- Rekettye G. – Hetesi E.: Kínálatmenedzsment, Akadémiai Kiadó, Budapest, 2009
- Mankiw, N.G.: Makroökonómia, 1999.

A(z) 1968–06 modul 002–es szakmai tankönyvi tartalomeleme felhasználható az alábbi szakképesítésekhez:

A szakképesítés OKJ azonosító száma:	A szakképesítés megnevezése
52 344 01 0000 00 00	Pénzügyi-számviteli ügyintéző
52 462 01 1000 00 00	Statisztikai és gazdasági ügyintéző
52 344 02 0000 00 00	Vállalkozási ügyintéző

A szakmai tankönyvi tartalomelem feldolgozásához ajánlott óraszám:

11 óra

MUNKANYAG

MUNKANYAG

A kiadvány az Új Magyarország Fejlesztési Terv
TÁMOP 2.2.1 08/1-2008-0002 „A képzés minőségének és tartalmának
fejlesztése” keretében készült.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

Kiadja a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet
1085 Budapest, Baross u. 52.

Telefon: (1) 210-1065, Fax: (1) 210-1063

Felelős kiadó:
Nagy László főigazgató